

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Pyykkönen, Miikka

Title: Osuuden mekin ansaitsemme

Year: 2014

Version:

Please cite the original version:

Pyykkönen, M. (2014). Osuuden mekin ansaitsemme. Kansalaisyhteiskunta, 2014(1), 188-190. http://files.kotisivukone.com/kyts.kotisivukone.com/KY-lehti/2014-1/ka_pyykkonen.pdf

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

OSUUDEN MEKIN ANSAITSEMME

Hanna Moilanen, Jukka Peltokoski, Jaana Pirkkalainen ja Tero Toivanen (2014). *Uusi Osuuskunta – tekijöiden liike*. Helsinki: Into

Miikka Pyykkönen*

Osuuskunnat ovat herättäneet kansalaisyhteiskunnan tutkijoissa ja aktivisteissa paljon intohimoja viime aikoina. Tutkimuksia ja katsauksia on ilmestynyt kasvavaan tahtiin. Opinnäytetöitäkin on ilmestynyt osuuskunnista aiempaa enemmän. Tämä ei ole ihme. Yhtäältä työmarkkinoiden ja -urien epävarmistuminen ja työttömyyden kasvu, toisaalta työn vaatimusten kohtuuton kasvu ajavat ihmisiä etsimään uusia työelämäratkaisuja. Kiinnostusta osuuskuntiin ovat lisänneet myös pyrkimykset löytää vaihtoehtoisia ekologisia, taloudellisia ja sosiaalisia toimintamalleja.

Hanna Moilasan ja muiden kirjoittama *Uusi osuuskunta – tekijöiden liike* on toisin sanoen ajan hermolla. Se antaa kattavan kuvan siitä, mistä osuuskunnissa – ja varsinkin uusosuuskunnissa – on kysymys niin ideatasolla kuin käytännössä. Kirjan ensimmäisissä luvuissa käsitellään aatteita ja ajatuksia osuuskunnan taustalla, osuuskuntamuodon historiallista kehitystä, sekä nykyaikaisten osuuskuntien peruspiirteitä. Sen jälkeen tarkastellaan koti- ja ulkomaisten esimerkkien valossa nykyosuuskuntien kahta päätehtävää, työllistämistä ja palvelujen tuottamista. Ennen loppulukua avataan osuuskunnan taloudellista roolia ja merkitystä nykyisessä taloustilanteessa. Millaista on osuuskuntien yhteis(ö)-talous tässä kehyksessä ja miten se voi vastata meneillään oleviin kapitalistisen markkinatalouden kriiseihin? Viimeinen luku esittelee osuuskunnan perustamista.

Tärkeiksi historiallisiksi tapahtumiksi osuuskuntakehityksen tiellä tekijät nimeävät muiden muassa 1700-luvun lopun ja 1800-luvun alun tehtaiden yhteisomistushankkeet Englannissa, sekä englantilaisten, ranskalaisten ja saksalaisten ”utopistisosialistien” ideat. Oman alalukunsa tekijät ovat antaneet englantilaisen Rochdalen kaupungin kankureille, jotka 1844 perustivat yhdistysmuotoisen osuuskunnan. Yhteistä kaikille tapahtumille olivat tavoitteet: köyhyyden ja luokkaerojen vähentäminen, työn ja sen tulosten, sekä palvelujen tai kulutustuotteiden oikeudenmukainen jakaminen, joissain tapauksissa myös vaihtoehtoisten talousmallien esitleminen tai kokeileminen. Tekijöi-

* YTT ja dosentti Miikka Pyykkönen on lehtori yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksella Jyväskylän yliopistossa. *Email: miikka.pyykkonen@jyu.fi*

den mukaan osuuskuntatoimintamalli rantautui Suomeen Hannes ja Hedvig Gebhardin ansiosta 1800-luvun viimeisillä vuosikymmenillä. Ensimmäinen virallinen osuuskunta perustettiin vuonna 1900 Tampereella. Kuten tiedämme, osuuskunnat saavuttivat tuotannon, kaupan ja rahoituksen alalla Suomessa sittemmin suuren suosion.

Kirja keskittyy uusosuuskuntiin. Niissä on kyse 1960-lopun liikehdinnän vanavedessä syntyneistä organisaatioista, joissa on monilta osin palattu osuustoiminnan periaatteiden juurille. Ne perustuvat jäsentensä välittömään aktiivisuuteen ja pyrkivät työllistämään toimijansa tai tarjoamaan heille tuotteita tai palveluja kohtuuhintaan. Työosuuskuntia on perustettu viime vuosina erityisesti luovan ja tietotyön aloille. Samalla, kun uusosuuskunnat vastaavat tekijöidensä välittömiin tarpeisiin, ne kritisoivat sellaisia ”paisuneita” osuuskuntia, joissa toimijuus on karannut kauas rivijäsenistä ja liikevoittojen tekeminen noussut oikeudenmukaisuutta tai demokraattisuutta tärkeämmäksi arvoksi. Osan toiminta perustuu myös vaihtoehtoiseen talousjärjestelmään, yhteisöllisyyteen tai ympäristöystävällisyyteen.

Uusosuuskunnissa kiteytyvät monet osuuskuntatoiminnan kansainvälisesti tunnustetut periaatteet, joita ovat esimerkiksi vapaaehtoisuus, demokraattinen hallinto, taloudellisen voiton palautuminen jäsenille ja organisaatiolle, sekä riippumattomuus. Kirjoittajat ruotivat osuuskuntatoiminnan kansainvälisiä periaatteita ansiokkaasti myös kriittisestä näkökulmasta. Periaatteet eivät välttämättä toteudu käytännössä – ainakaan ideaalimuodossaan – ilman tietoista työtä niiden eteen. Erityisesti kirjassa paneudutaan jäsendemokratian toteutumisen haasteisiin.

Kirja on erinomainen yleiskatsaus aiheeseensa. Osuuskunnissa toimiville tai niistä muulla tasolla perillä oleville se tarjonnee virkistäviä näkökulmia periaatteista ja käytännöistä. Esimerkiksi yhteisyyden ja yhdessä tekemisen esiin nostaminen osuustoiminnan kantavana periaatteena on hyvä muistutus toiminnan perustavanlaatuisesta taloudellisesta ”toisenlaisuudesta”. Sitä olisi tosin voinut viedä hieman pidemmällekin ja kritisoida sen kautta näkyvämmiin nykyisen työelämäkulttuurin ja tekijyyksäytyksen läpi-individualisoitumista. (vrt. esim. Harni, tässä numerossa; Pyykkönen 2014; Vähämäki 2009). Osuuskuntatoimintaan perehtymättömälle kirja on arvokas tietolähde, mutta myös opas käytännön tekemiseen. Se on lisäksi täynnä mielenkiintoisia käytännön esimerkkejä osuuskuntien ja vastaavien yhteisömuotojen muo-
dostamisesta meillä ja muualla.

Laajuudestaan ja syvyydestään huolimatta kritisoitavaakin kirjasta voi toki löytää. Pitkin kirjaa, mutta varsinkin alussa, toistuvat jotkut asiat lähes samoin sanoin. Osuuskuntien moraaliseettistä hyvyyttä toistetaan useaan otteeseen, ikään kuin lukija pitäisi vakuuttaa erityisesti siitä. Lukija saattaa pohtia, onko

muutama historiallinen esimerkki turhan ”päälleliimattu”. Esimerkiksi merirosvojen yhteisöllisyyden tai Kropotkinin mutualismin kohdalla saattaa joku mieltää niiden tarkoituksenmukaisuutta tai tarpeellisuutta. Miksi juuri nämä esimerkit, ilman selkeitä lankoja osuustoimintaan, on tärkeää nostaa esiin tässä yhteydessä? Moni varmaan myös kiinnittänee huomiota siihen, että tietokirjaksi teoksen tyyli on monin paikoin varsin pamflettimainen. Tätä tuntua korostaa ensiksikin se, että historiallisten tapahtumien kuvaaminen on lähteistetty niukanlaisesti. Toiseksi kirjoittajien avoimen radikaalivasemmistolainen ote vie tulkintaa tähän suuntaan. Se on vaikuttanut kaventavasti osuuskuntanäkökulman ja uusosuuskuntaesimerkkien valintaan. Tällä on kuitenkin positiivinen kääntöpuolensa: se alleviivaa kaivattua vaihtoehtoisen yhteistaloudellisen toiminnan mahdollisuutta nykyisessä oikeistolaisessa itsestäänselvyyksien, ehdottomuuden ja pakon ilmapiirissä. Lisäksi kirjan puutteena pitäisin sitä, ettei siinä osuuskuntamallia ole juurikaan tarkasteltu kansalaisyhteiskunnan tai kolmannen sektorin kehityksessä, jonka osaksi osuuskunnat usein lasketaan (esim. Laurinkari 2007). Kirjassa osuuskuntaa käsitellään korostetusti talouden viitekehityksessä. Monet näistä suonsilmäkkeistä olisi pystynyt helposti kiertämään hieman nykyistä huolellisemmalla (kustannus)toimittamisella.

Muutamista kriittisistä huomioista huolimatta *Uusi osuuskunta – tekijöiden liike* on yhtä kaikki hyvä yleiskatsaus aatteelliseen uusosuuskuntatyöhön. Osuuskuntatoiminnan ja -ajattelun historia on esitelty kirjassa kattavasti, ohjaavat käsitteet ja periaatteet värikkäästi ja kriittisesti läpikäytyjä. Lopulta teos vielä käytännönläheisesti kannustaa perustamaan osuuskuntia ja lähtemään mukaan niiden toimintaan. Toivottavasti mahdollisimman moni innostuu kirjasta.

Kirjallisuus

- Harni, Esko (2014). Yrittäjyys- ja kansalaiskasvatuksen uusliberalistiset tendenssit ordoliberalismin näkökulmasta. *Kansalaisyhteiskunta* 1/2014.
- Pyykkönen, Miikka (2014). *Ylistetty yrittäjyys*. Jyväskylä: SoPhi.
- Laurinkari, Juhani (toim.) (2007). *Yhteisötalous. Johdatus perusteisiin*. Helsinki: Gaudeamus, Palmenia.
- Vähämäki, Jussi (2009). *Itsen alistus. Työ, tuotanto ja valta tietokykykapitalismissa*. Helsinki: Like-kustannus.